

به نام خدا

ارزیابی برخی اشخاص درخصوص ادغام وزارتخانه‌های بازرگانی و صنایع و معادن

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۲.....	۱. خلاصه‌ای از گزارش مرکز پژوهش‌ها درمورد ادغام
۴.....	۲. دلایل موافقان ادغام
۱۴.....	۳. شرایط مطرح‌شده برای ادغام
۲۳.....	جمع‌بندی
۲۴.....	منابع و مآخذ

کد موضوعی: ۲۲۰

شماره مسلسل: ۹۸۱۲

دفتر: مطالعات اقتصادی

مرداد ماه ۱۳۸۸

ارزیابی برخی اشخاص درخصوص ادغام وزارتخانه‌های بازرگانی و صنایع و معادن

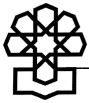
چکیده

به منظور کسب اظهارنظر از مراجع ذیربط درخصوص پیشنهادهای اصلاح ساختار و تشکیلات دولت و بررسی پیشنهاد ادغام دو وزارتخانه بازرگانی و صنایع و معادن، ابتدا طی نامه‌ای رسمی^۱ از وزارتخانه‌های مذکور درخواست شد که نظر وزارتخانه مربوط در مورد این پیشنهاد را به همراه دلایل و توجیحات و سایر گزارش‌های تهیه شده برای مرکز پژوهش‌ها ارسال دارند که تاکنون به این نامه پاسخی داده نشده است. پس از آن گزارش تهیه شده توسط مرکز پژوهش‌ها^۲ به مراجع مختلف^۳ ارسال شد و پس از پیگیری‌های متعدد حدود ۱۰ شخصیت حقیقی و حقوقی به این درخواست پاسخ دادند.

۱. نامه فوری مورخ ۱۳۸۷/۸/۱۴ مرکز پژوهش‌ها با شماره ۸۲/۱۴/۶/۷۶۰۱ خطاب به معاون هماهنگی و امور مجلس وزارت بازرگانی و مدیرکل امور مجلس وزارت صنایع.

۲. گزارش بررسی پیشنهاد ادغام وزارتخانه‌های بازرگانی و صنایع و معادن ۱. گزارش مقدماتی: بررسی دلایل موافقان و مخالفان، دفتر مطالعات اقتصادی و برنامه و بودجه مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی با شماره مسلسل ۹۵۹۶ در فروردین ۱۳۸۸.

۳. نامه مورخ ۱۳۸۷/۱/۳۱ مرکز پژوهش‌ها با شماره ۸۲/۱۴/۶/۸۴۲ خطاب به سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران، رئیس سابق ایران خودرو، اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران، سازمان توسعه تجارت ایران، اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، خانه معدن ایران، سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران، مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام، خانه صنعت و معدن ایران و بیش از ۱۰ نفر از اساتید اقتصاد و وزرای پیشین وزارتخانه‌های بازرگانی و صنایع و معادن.

گزارش حاضر به جمع‌بندی دلایل موافقت یا مخالفت‌های مطرح شده با این پیشنهاد پرداخته و به ملاحظات که اشاره کرده‌اند توجه داشته است. جمع‌بندی این نظرات حاکی از موافقت بیشتر نظرات ارسالی با ادغام دو بخش بازرگانی و صنعت در کنار در نظر گرفتن ملاحظات خاص است و در عین حال به لزوم نگاه جداگانه به بخش معدن نیز اشاره کرده‌اند.

شایان توجه است که هیچ‌کدام از نظرات سازمان‌ها و افراد مندرج در این گزارش، نظر مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی نیست و این گزارش به منظور انعکاس نظر دستگاه‌ها جهت تصمیم‌سازی نمایندگان مجلس تهیه شده است.

۱. خلاصه‌ای از گزارش مرکز پژوهش‌ها در مورد ادغام

اصلاح ساختار و تشکیلات دولت با هدف متناسب‌سازی اندازه آن و جلوگیری از تداخل و تشابه مأموریت‌ها و دوباره‌کاری‌ها، موضوعی است که مورد توجه دولت و مجلس قرار دارد، به نحوی که از سال ۱۳۶۱ تاکنون پنج لایحه به مجلس شورای اسلامی در این خصوص تقدیم شده است. این موضوع در قالب سند چشم‌انداز، برنامه‌های پنج‌ساله توسعه و قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم نیز مورد توجه قرار گرفته است.

ادغام دو وزارتخانه بازرگانی و صنایع و معادن نیز به‌عنوان یکی از محورهای اصلی اصلاح ساختار و تشکیلات دولت در لوایح مذکور پیشنهاد شده است. این ادغام با در نظر گرفتن اینکه فعالیت‌های تولیدی و صنعتی مستلزم نگاه به بازار (داخلی و خارجی) است و فعالیت‌های بازرگانی در ادامه فرایند استخراج معادن و تولیدات

صنعتی قرار دارد، توجیه می‌یابد و برخی همپوشانی‌ها نیز در وظایف و فعالیت‌های این دو وزارتخانه مشاهده می‌شود که با ادغام از بین خواهد رفت.

در گزارش مذکور پس از بررسی سابقه موضوع ادغام و تفکیک این دو وزارتخانه با یکدیگر به لوایحی که دولت از سال ۱۳۸۵ تاکنون در این خصوص ارائه داده است اشاره و نحوه دخالت دولت در جامعه با توجه به نطه‌های مختلف فکری از جمله بررسی عقاید و دیدگاه کلاسیک‌ها، کینزین‌ها، مارکسیست‌ها، نئوکلاسیک‌ها، نهادگراها و استراتژیست‌های صنعتی بیان شد.

در همین حال مطالعه‌ای تطبیقی پیرامون وضعیت وزارتخانه‌های بازرگانی و صنایع در کشورهای مختلف شامل ۱۷ کشور توسعه‌یافته، ۱۷ کشور در حال توسعه و ۱۵ کشور اسلامی انجام پذیرفت که نشان می‌دهد در حدود ۳۰ درصد از کشورهای مورد بررسی دارای وزارتخانه واحدی در دو حوزه بازرگانی و صنایع هستند.

الزامات قوانین بالادستی از جمله قانون اساسی، سند چشم‌انداز، قانون برنامه سوم، برنامه چهارم، سیاست‌های کلی اصل چهارم، وظایف وزارت صنایع و معادن و وظایف وزارت بازرگانی نیز برشمردن شد تا همپوشانی وظایف و فعالیت‌های این دو وزارتخانه احصا شود.

در ادامه دلایل ادغام و مأموریت‌های وزارتخانه جدید براساس لوایح تشکیلات کلان دولت و مواردی از جمله لزوم هماهنگی سیاست‌های صنعتی با سیاست‌های بازرگانی، راهکارهای جایگزین ادغام، نتایج ادغام پیشین وزارت صنایع با وزارت معادن و فلزات بیان و به دغدغه‌های ادغام اشاره شد.

با توجه به حجم بالای شرکت‌های دولتی و تضاد منافع موجود میان

تولیدکنندگان و واردکنندگان و نگرانی از غلبه منافع تجاری بر منافع تولیدی و دغدغه‌هایی مانند عدم پیشرفت اجرای اصل چهل و چهارم قانون اساسی و ضعیف شدن وظیفه تنظیم بازار داخلی و کنترل قیمت‌ها پیشنهاد شد که تا زمان ارائه ساختاری که توانایی پاسخ به ابهامات موجود را داشته باشد ادغام صورت نپذیرد زیرا آثار و منافع و هزینه‌های آن مشخص نیست و تصمیم‌گیری درخصوص ادغام مستلزم سنجش کامل تمام عواقب و تعیین منافع و مضرات مربوط است.

گزارش حاضر در ادامه گزارش قبلی به جمع‌بندی نقطه‌نظرات ارسالی اشخاص حقیقی و حقوقی پیرامون ادغام می‌پردازد.

۲. دلایل موافقان ادغام

اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران، سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران، خانه معدن ایران و انجمن صنفی کارفرمایان صنایع فروآلیاژ دلایلی را در موافقت خود با ادغام این دو وزارتخانه به شرح زیر عنوان کرده‌اند:

الف) اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران^۱

- ادغام این دو وزارتخانه به لحاظ جلوگیری از توسعه بی‌رویه بنگاه‌های دولتی و موارد متعددی بدین شرح می‌تواند مفید باشد:

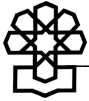
- همسویی استراتژی‌های صنعتی و بازرگانی کشور،

۱. نامه مورخ ۱۳۸۸/۴/۱۰ اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران، با شماره ۱۰/۳/۲۲/۴۵۲.

- امکان برنامه‌ریزی کلان و یکپارچه در امور صنایع، معادن و بازرگانی،
 - حذف دوباره‌کاری‌ها،
 - حذف کارهای غیرضروری،
 - کوچک‌تر شدن دولت،
 - کاهش پرسنل،
 - کاهش هزینه‌های دولتی،
 - تعیین نرخ تعرفه‌های وارداتی با آگاهی بیشتر از وضعیت صنایع کشور،
 - انتقال اطلاعات بازارهای داخلی و خارجی به بخش صنعت و توسعه صادرات غیرنفتی،
 - استراتژی‌های مناسب‌تر برای هر سه بخش صنعت، معدن و بازرگانی،
 - پاسخگویی سریع‌تر و بهتر نیازهای بازار و بهبود فضای کسب و کار.
- ب) سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران^۱**
- هماهنگی سیاست‌های تجاری و صنعتی از طریق:
- همسویی بین تولید و تجارت به منظور نگاه توأمان تولید به بازار داخل و خارج،
 - لزوم یکپارچگی زنجیره تولید تا مصرف جهت نفوذ در بازارهای جهانی،
 - وجود تجربه موفق کشورهای دارای چنین وزارتخانه‌های ادغام شده از جمله کشورهای شرق آسیا،
 - امکان وضع قوانین و مقررات کارآمد،

۱. نامه مورخ ۱۳۸۸/۲/۲۰ سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران، با شماره ۴۵۹۴.

- رفع تعارض‌های دستگاهی،
- تمرکز مدیریت و تصمیم‌گیری‌های سریع و مستحکم جهت دستیابی به اهداف توسعه صنعتی کشور،
- پاسخگویی متمرکز در مورد توسعه و رشد صنعتی کشور،
- حضور قوی و مؤثر در مذاکرات مربوط به الحاق ایران به سازمان جهانی تجارت،
- رهایی از وابستگی اقتصاد کشور به درآمد نفت،
- جهت‌گیری صادرات غیرنفتی،
- هماهنگی سیاست‌های تجاری و صنعتی،
- لزوم یکپارچگی زنجیره تولید تا مصرف جهت نفوذ در بازارهای جهانی،
- تمرکز مدیریت و تصمیم‌گیری‌های سریع و مستحکم جهت دستیابی به اهداف توسعه صنعتی کشور.

ج) خانه معدن ایران^۱

با توجه به نیازهای واقعی اجرای پروژه‌های معدن، صنعت و بازرگانی، می‌توان عنوان کرد که ادغام به لحاظ جلوگیری از توسعه بی‌رویه بنگاه‌های دولتی می‌تواند مفید باشد.

د) انجمن صنفی کارفرمایان صنایع فرآوری^۲

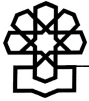
با ادغام این دو وزارتخانه ضمن اینکه هماهنگی بیشتر می‌شود،

۱. نامه مورخ ۱۳۸۸/۳/۳ خانه معدن ایران، با شماره ۸۸-۲۰۴۶.

۲. نامه مورخ ۱۳۸۸/۳/۱۸ انجمن صنفی کارفرمایان صنایع فرآوری، با شماره ۸۸/۲۵.

- این امر موجب صرفه‌جویی قابل ملاحظه‌ای برای دولت می‌شود،
 - رابطه تولید و تجارت و همبستگی شدید این دو وزارتخانه بهتر دیده می‌شود،
 - با ادغام دو وزارتخانه بسیاری از پست‌های غیرضرور حذف می‌شوند،
 - وجود شوراهای متعدد (همانند پیشنهاد شورای عالی توسعه صادرات غیرنفتی و... به جای ادغام) که به معنای لوژ کردن مسئولیت هیئت وزرا و وزیر مربوطه است، با ادغام منتفی می‌شود زیرا شورا ابزار برداشتن مسئولیت از دوش وزیر مربوطه و بی‌توجهی به گزارش‌های کارشناسی است،
 - اجرای اصل چهل و چهارم اراده ملی می‌خواهد و دستور مقام معظم رهبری است که اتفاقاً از موانع بزرگ آن وجود بوروکراسی دولتی و وجود وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های متعدد است.
 - تولید با خود، اشتغال، نوآوری، دانش، مدیریت و ابتکار به‌همراه دارد. تولید نشاط‌بخش و خلاق است. واردات بدون وجود یک سیاست معقول و بلندمدت اقتصادی مخرب اشتغال، فاقد نوآوری و سازندگی است. دولت باید طبق برنامه حساب شده به جای واردات به‌دنبال تولید و اشتغال و نوآوری در کشور باشد. البته این بدان معنی نیست که جلو واردات را باید گرفت و رابطه تجاری با جهان را نادیده گرفت، ولی باید به روابط تجاری بین‌المللی آگاه بود و آگاهانه و اندیشمندانه تصمیم گرفت.
 اگر بعضی از وظایف وزارت بازرگانی همخوانی با وزارت صنایع و معادن ندارد، از جمله تنظیم بازار داخلی و یا سیاستگذاری، کنترل و نظارت بازار محصولات، کنترل تورم و امثالهم، در درجه اول باید سؤال کرد آیا بقیه موارد از وظایف وزارتخانه‌های دولتی است و یا باید در اختیار اصناف و تشکل‌های ذیربط خود قرار گیرد و وزارت بازرگانی در عمل انحراف در بازار ایجاد نکند.

به‌نظر می‌رسد مسئله اساسی وابستگی شدید صادرات کشور در آینده به تولید اعم از کالا و خدمت به‌خصوص تولید صنعتی است و در این میان تولید (اعم از کالا و خدمت) نباید فدای واردات به‌خاطر رضایت کوتاه‌مدت بازرگانان سنتی جامعه شود و بیکاری هزاران جوان تحصیل‌کرده، نوآور و آماده به کار فدای منافع تجاری کوتاه‌مدت شود.

به باور این انجمن ادغام به خودی خود رافع مشکلات نخواهد بود، ولی لااقل طبق تعریف زمینه هماهنگی فراهم‌تر می‌شود و صرفه‌جویی قابل ملاحظه‌ای را برای دولت به‌وجود می‌آورد و رابطه تولید و تجارت و همبستگی شدید این دو به یکدیگر بهتر دیده می‌شود و بسیاری از پست‌های غیرضروری در دو وزارتخانه حذف می‌شود.

- تضاد منافع تجاری و تولید واقعی عینی است و در مورد هر صنعتی وجود دارد، ولی این تضاد به خودی خود توجیه‌کننده عدم ادغام یا ادغام نیست. این وظیفه دولت است که در چارچوب منافع ملی و اقتصادی کشور و توجیه جامعه تضادها را به حداقل برساند و تاجر واردکننده را به تاجر صادرکننده تبدیل کند.

هـ) شرکت صنایع چینی زرین ایران^۱

در صورتی که ادغام دو وزارتخانه بازرگانی و صنایع و معادن حداقل منتهی به نتایج زیر شود، می‌تواند برای فضای کسب‌وکار مفید واقع شود:

۱. نامه مورخ ۱۳۸۸/۳/۱۸ شرکت صنایع چینی زرین ایران (سهامی خاص) با شماره ۲۱۹۱ به اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران.

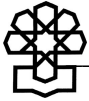
- کاهش حجم تصدیگری دولت (از نظر پرسنل و هزینه)،
- افزایش خدمت‌رسانی به فعالان اقتصادی و صنعتی،
- کاهش بوروکراسی و مکاتبات اداری،
- رفع موانع اقتصاد و تولید،
- روان‌سازی فضای کسب‌وکار،
- افزایش تولید ناخالص داخلی که منجر به رونق اقتصادی شود.

و) آقای محمود دودانگه عضو کمیسیون بازرگانی اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران و رئیس مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی وزارت بازرگانی^۱

برای نیل به توسعه هماهنگ صنعتی، راهبرد توسعه صادرات و حرکت به طرف جهانی شدن یک ضرورت است و از ادغام تشکیلاتی در صورت وجود شرایط مساعد فیزیکی و اثبات امکان‌پذیری به‌عنوان اهرمی برای سیاست‌گذاری، هدایت و نظارت دولت بر پیشرفت برنامه‌های توسعه اقتصادی دفاع می‌شود.

این ادغام فاصله بین فکر و عمل یا سیاست و اجرا را کاهش داده و به‌عنوان جزئی از سیاست پنجره واحد با کاهش بوروکراسی انجام کار مردم در سریع‌ترین زمان ممکن است.

۱. نامه مورخ ۱۳۸۸/۳/۱۶ آقای محمود دودانگه، عضو کمیسیون بازرگانی اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران با شماره ۸۸۱۳۳۰ به اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران.

ز) اتحادیه صادرکنندگان فرش ایران^۱

به‌نظر این اتحادیه ادغام وزارت بازرگانی در وزارت صنایع و معادن با شرایط ذیل منطقی و به‌نفع کشور خواهد بود.

- به‌منظور هماهنگ کردن واردات با تولید کشور و همچنین به‌منظور حمایت از تولید جهت افزایش اشغال، تولید و صادرات کالا.

- این تجمیع عامل وحدت دو وزارتخانه و برای فعالان اقتصادی عامل تسهیل امور، سرعت کار و در نتیجه سرعت بخشیدن به امور تولیدی و بازرگانی خواهد بود.

- تجمیع دو وزارتخانه حرکتی در جهت کوچک‌سازی بدنه دولت است.

- چنانچه در تجمیع دو وزارتخانه به‌صورت اصولی با کاهش بوروکراسی، تعداد پرسنل وزارتخانه‌ها کاهش یابد این امر عامل کاهش هزینه‌های دولت خواهد بود.

- در شرایطی فعلی وزارت بازرگانی به‌عنوان متولی کنترل بازار با تسهیل واردات بعضاً باعث مشکل برای فروش تولیدات داخلی است که ادغام دو وزارتخانه و ایجاد مسئولیت مشترک تولید و کنترل بازار در یک وزارتخانه می‌تواند رافع این نقص باشد.

- در کوتاه‌مدت اگر چه واردات ابزاری برای کنترل قیمت است، ولی صدماتی که به

بازار تولیدات داخلی وارد می‌کند می‌تواند عامل ضرر و زیان واحدهای تولیدی، کاهش تولید، افزایش قیمت تمام شده و استمرار ضرر و زیان و حتی تعطیل واحدهای تولیدی

شود که مشکلات عدیده مانند بیکاری کارگران، زیان و تعطیلی واحدهای تولیدی، از بین رفتن سرمایه‌گذاری‌ها، ضرر و زیان سیستم بانکی و زیان دولت به‌دنبال دارد.

۱. نامه مورخ ۱۳۸۸/۳/۲۵ اتحادیه صادرکنندگان فرش ایران با شماره ۱۴۶ به اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران.

- در بلندمدت برای غلبه بر بیکاری و تورم و دستیابی به رشد و توسعه و افزایش درآمد ملی، کشور نیازمند افزایش تولید برای مصرف داخلی و صادرات است و تا وقتی عرضه کالا از محل تولید داخلی را تأمین نکند دستیابی به اشتغال، تورم پایین و ثبات قیمت‌ها و در نتیجه رشد و توسعه منطقی و افزایش درآمد ملی میسر نخواهد بود. پس در ترکیب وزارت صنایع و معادن با وزارت بازرگانی اصل بنیادی در ادغام و منظور از واردات کالا باید حمایت از تولید و تأمین آنچه خود قادر به تولید آن نیستیم باشد.

- حمایت از تولید تا جایی که به سوءاستفاده‌های حاصل از انحصار منجر نشود بر کنترل قیمت‌ها با واردات بی‌رویه به‌عنوان حمایت از مصرف‌کنندگان ارجح است که ادغام این دو وزارتخانه در این مورد مفید خواهد بود.

- وزارت بازرگانی به‌عنوان متولی کنترل بازار از سیاست تثبیت نرخ ارز در مقابل تورم داخلی که عامل افزایش هزینه‌های تولید داخلی است، حمایت و پیروی می‌کند که نتیجه آن از بین رفتن قدرت رقابت تولیدات داخلی در بازارهای درون‌مرزی و برون‌مرزی در مقابل تولیدات رقباست درحالی که با ادغام این دو وزارتخانه و سنگین‌تر شدن بار حمایت از تولید داخلی در مقابل واردات کالا می‌تواند عامل اصلاح این نقص و در نتیجه افزایش اشتغال، افزایش درآمد سرانه مردم، افزایش استفاده از ظرفیت‌های تولیدی، کاهش قیمت تولیدات داخلی در نتیجه افزایش تولید و کاهش سهم هزینه‌های ثابت در قیمت تمام شده باشد که عامل افزایش توان رقابتی تولیدات داخلی در بازارهای درون‌مرزی و برون‌مرزی با تولید رقبا در سایر کشورهاست.

ح) آقای یحیی آل اسحاق، رئیس اتاق بازرگانی صنایع و معادن تهران^۱

فعالیت حوزه‌های بازرگانی و صنعت در بسیاری از کشورهای جهان در قالب یک وزارتخانه انجام می‌شود. حوزه بازرگانی و صنایع مانند یک زنجیره به یکدیگر وابسته و در هم تنیده هستند. هر گونه تصمیم‌گیری در حوزه بازرگانی بخش صنعت را متأثر می‌کند و متقابلاً نیز فعالیت‌های بخش صنعت مستلزم نگاه توزیع است.

خط بازرگانی ابتدای تولید است. با مدیریت و نگرش جامع می‌توان از تبعات جدا بودن این دو وزارتخانه که برخی اوقات در حوزه تولید و توزیع منجر به برخی رانت‌ها و فسادهای متعدد می‌شود جلوگیری کرد. مسائل بخش تولید و توزیع در یک مسیر قرار دارند و بهبود وضعیت هر کدام به رشد دیگری منجر می‌شود.

در گذشته نیز با توجه به احساس ضرورت ادغام این دو وزارتخانه شورای تولید و توزیع با کمک وزارت صنایع ایجاد شد تا تمامی تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان زیرنظر یک شورا قرار بگیرند. ایجاد شورای تولید و توزیع آثار بسیار مثبتی در نظام تولید و توزیع کشور داشت.

ط) مؤسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد^۲

در اصل چهل و چهارم قانون اساسی، کاهش اندازه دولت، عدم تداخل و تشابه مأموریت‌ها مورد تأکید قرار گرفته است که می‌تواند مسئله ادغام دو وزارتخانه را نیز دربرگیرد. همچنین، در برنامه‌های توسعه اقتصادی نیز مسئله حذف و ادغام تشکیلات

۱. نامه مورخ ۱۳۸۸/۴/۳۱ اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران با شماره ۸۸/۶۳۷۹/الف ت.

۲. ملاحظاتی درباره ادغام وزارت بازرگانی و صنایع و معادن، مؤسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد، چشم‌انداز روز، شماره ۱۵، ۱۰ مرداد ۱۳۸۸.

غیرضروری مطرح شده است.

در بیشتر کشورها وزارتخانه‌ای با عنوان وزارت صنایع و بازرگانی وجود دارد. به دلیل اینکه فروش محصولات بخش‌های تولیدی کشور در بازارهای داخلی و خارجی و تقاضای محصولات داخلی متأثر از سیاست‌های بخش بازرگانی؛ اعم از تعیین تعرفه و میزان واردات کالاهای مشابه با تولیدات داخلی است، یکپارچگی دو وزارتخانه می‌تواند موجب هماهنگی سیاست‌های تجاری و صنعتی شود.

در صورت ادغام دو وزارتخانه می‌توان سیاست‌های توسعه صادرات را پیگیری کرد و از این طریق در جهت کاهش اتکا به درآمدهای نفتی گامی مثبت برداشت. در سال‌های اخیر، سهم اندک صادرات غیرنفتی از تولید ناخالص داخلی در مقایسه با سهم واردات، نشان‌دهنده عدم توجه به صادرات غیرنفتی و در واقع، عدم عرضه محصولات داخلی در بازارهای خارج از کشور است که علت آن نیز وابستگی به درآمدهای حاصل از صدور نفت خام است.

در مجموع، می‌توان هدف از ادغام دو وزارتخانه را پایان بخشیدن به تصمیم‌گیری‌های جزیره‌ای و بخشی، تقویت بنیه کارشناسی هر دو وزارتخانه، بازتعریف اولویت‌های کاری، همسویی سیاست‌های صنعتی با سیاست‌های بازرگانی (تأکید بر صادرات)، تقویت بازارهای صادراتی، کاهش حجم بوروکراسی، متناسب‌سازی اندازه دولت و تسهیل امور مربوط به فعالان اقتصادی دانست.

۳. شرایط مطرح شده برای ادغام

عمده صاحب‌نظران در کنار بررسی دلایل موافقت یا مخالفت با ادغام دو وزارتخانه بازرگانی و صنایع و معادن به ملاحظات زیر اشاره کردند:

الف) اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران^۱

- وزارتخانه حاصل از ادغام دو وزارتخانه با عنوان بازرگانی و صنعت و معدن باید به دور از هر تصدیگری و متمرکز بر امور حاکمیتی و سیاستگذاری باشد که منجر به افزایش کارایی و کاهش خطا خواهد شد.

- لزوم انجام مطالعات همه‌جانبه در این زمینه،

- جلوگیری از اتخاذ تصمیمات شتابزده و در نظر گرفتن شرایط ویژه کشور،

- لزوم توجه کافی به هر سه حوزه معدن، صنعت و بازرگانی و قرار نگرفتن

بعضی در سایه دیگری،

- لزوم توجه بیشتر به بخش معدن با توجه به پیشرفت‌های انجام شده در

اکتشاف و استخراج معادن،

- لزوم توجه به ساختاری مناسب با محوریت سیاستگذاری، نظارت و توسعه

صادرات غیرنفتی.

۱. نامه مورخ ۱۳۸۸/۴/۱۰ اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران، با شماره ۱۰/۳/۲۲/۴۵۲.

ب) خانه معدن ایران^۱

بخش معدن با بخش بازرگانی بسیار متفاوت است. در صورت ادغام دو وزارتخانه بازرگانی و صنایع و معادن اگر برای امر معدن‌کاری اهمیت قائل شویم و بخواهیم از ثروت‌های طبیعی مملکت استفاده کنیم باید سازمانی مستقل و هرچند کوچک برای این امر در وزارت نفت در نظر بگیریم.

بنابراین خانه معدن ایران با ادغام بخش معدن در وزارتخانه حاصل از ادغام وزارت بازرگانی و صنایع و معادن مخالف بوده و سازمانی مستقل در زیرمجموعه وزارت نفت را خواهان است.

- لزوم مطالعه و شناسایی پتانسیل کشور مطابق برنامه،

- لزوم مطالعه پروسه معدن‌کاری از مرحله اکتشاف تا فراوری،

- بررسی تحقق هدف مکانیزه نمودن معادن کشور و به‌کارگیری روش‌های پیشرفته علمی،

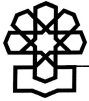
- بررسی روند ادغام معدن در صنایع با توجه به تجربه ۱۰ ساله.

ج) علیرضا طهماسبی، وزیر سابق صنایع و معادن^۲

- قبل از هر ادغام باید استراتژی توسعه اقتصادی- صنعتی کشور را براساس کلیه اسناد بالادستی به‌عنوان یک سند الزامی برای کلیه دستگاه‌ها، برنامه‌ریزان و سیاستگذاران کشور در یک برهه حداقل زمانی بیست ساله تهیه کرد. نسخه تهیه شده

۱. نامه مورخ ۱۳۸۸/۲/۳ خانه معدن ایران، با شماره ۲۰۴۶-۸۸.

۲. نامه مورخ ۱۳۸۸/۲/۳۰ علیرضا طهماسبی، وزیر سابق وزارت صنایع و معادن، با شماره ۲۴۷۳.

استراتژی توسعه صنعتی تهیه شده در سال ۱۳۸۵ در وزارت صنایع و معادن می‌تواند حداقل به‌عنوان یک الگوی اولیه در این خصوص نگریسته شود و طبیعتاً با کمک دیگر دستگاه‌ها تکمیل و به‌عنوان یک سند کاملاً الزام‌آور به تأیید کلیه نهادها و دستگاه‌های برنامه‌ریز، سیاستگذار و مجری رسانده شود.

- پس از تهیه مدل کلان استراتژی توسعه اقتصادی- صنعتی و براساس آن استراتژی دولت در یک برنامه زمانی پنج‌ساله مرحله به مرحله از امور تصدیگری در بخش‌های صنعت و بازرگانی خارج شده و بجز در موارد معدود که در استراتژی مشخص شده است به امور سیاستگذاری و اجرای دقیق استراتژی تعریف شده بپردازد. در پایان مدت پنج سال ادغام وزارتخانه‌های صنعت و بازرگانی عملیاتی شود. البته با تصویب لایحه‌ای در مجلس می‌توان ادغام فوق‌الذکر را حتی در شروع برنامه زمانی پنج‌ساله به‌صورتی تصویب کرد که دولت نتواند تحت هیچ شرایطی در طی یا در پایان زمان پنج سال از ادغام فوق‌الذکر عدول کند تا به هر ترتیب و به‌صورت اجباری دولت‌های وقت آمادگی لازم را در نظام اقتصادی کشور و براساس استراتژی کلان تهیه شده ایجاد کنند.

- اگر بدون داشتن یک الگو و استراتژی کلان توسعه اقتصادی- صنعتی و بدون یک برنامه زمانی مشخص برای ایجاد آمادگی در نظام اقتصادی کشور وارد اینگونه ادغام‌ها شویم، نمی‌توان نتایج موفقیت‌آمیزی را انتظار داشت و به ناچار ممکن است دوباره با توجه به تجارب تلخ قبلی مجبور به تفکیک و جداسازی وزارتخانه‌ها و نهادهای ادغام شده شویم.

د آقای محمود دودانگه عضو کمیسیون بازرگانی اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران و رئیس مؤسسه مطالعات (پژوهش) بازرگانی وزارت بازرگانی^۱

- استراتژی توسعه صادرات اساساً در اقتصادهای دارای برنامه‌ریزی متمرکز یا اقتصادهای عمدتاً دولتی و بورکراتیک چندان محلی از اعراب ندارد. اجرای این استراتژی وقتی مؤثر واقع می‌شود که سیاستگذاران و مجریان دولتی کاری غیر از سیاستگذاری و نظارت بر اجرا و ارزیابی عملکرد و احیاناً اصلاح در آیین‌نامه‌های اجرایی و از این قبیل نداشته باشند و خود دستگاه‌ها مجهز به ستادهای بزرگ مرکزی یا جانبی که بخش مهمی از آن به مدیریت فعالیت‌های تولید و تجاری مرتبط می‌شود نباشند. به این ترتیب، مدیریت مستقل بخش خصوصی قادر می‌شود در چارچوب سازوکار بازار - که تنظیم و مراقبت از رقابتی ماندن و رفع مشکلات زیرساختی آن از وظایف دولت است - به سمت اهداف توسعه صادرات و سیر اهداف برنامه‌های دولت حرکت کرده، وجود کارایی و بهبود آن را تضمین کند.

باید در نظر داشت که در هر حال پیش‌شرط ادغام در نظام کلان بازرگانی و صنعت سبک شدن کافی این دو وزارتخانه از اشتغالات دست و پاگیر تصدیگرانه آنها در فعالیت‌های تولیدی و تجاری است. زیرا مدیریت کسب‌وکار جز به‌طور خیلی محدود و تحت شرایط خاص در صلاحیت دولت نیست.

اگر همین رویه در لایحه یا برنامه دیگری تکرار شود قابل اجرا نخواهد بود و اگر

۱. نامه مورخ ۱۳۸۸/۳/۱۶ آقای محمود دودانگه، عضو کمیسیون بازرگانی اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران با شماره ۸۸۱۳۳۰ به اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران.

هم صورت پذیرد عملکردی احتمالاً بدتر از وضع موجود خواهد داشت.

- تأکید بیش از حد بر روی تشکیلات دولت ناشی از این خطای نگرش است که گویا دولت می‌تواند به‌صورت دستوری و از بالا همه چیز را مهندسی مجدد کند. یا اگر خود را بازمهندسی کرد فعالیت‌های تحت پوشش نیز بازمهندسی می‌شوند. درحالی که کاملاً برعکس نقش دولت اساساً باید در اموری پیرنگ باشد که کالا و خدمت عمومی هستند و بدون تولید آنها بخش غیردولتی نمی‌تواند رفاه اجتماعی لازم را ایجاد کند.

البته این موضوع نیز نسبی و تقسیم‌پذیر است یعنی ممکن است تا جایی که بخش‌های مختلف در فرایند تولید و توزیع یک فعالیت قابل تقسیم و واگذاری به بخش غیردولتی است و اگذار شود و صرف ارشاد و نظارت و ارزیابی نتایج و اصلاح مجدد سیاست و برنامه برای دولت باقی بماند!

- اصل مهم در تعریف تشکیلات جدید و بازمهندسی در تشکیلات موجود، درک ضرورت تغییر وضع موجود، تعریف چشم‌انداز و وضع مطلوب و بالاخره تحلیل شکاف و ارائه راهکار عبور به وضع مطلوب است.

- در این ادغام پیشگامی از آن سیاست تجاری است یعنی در شرایط فعلی تقسیم کار جهانی برگزیدن راه جهانی شدن، نفوذ در بازارهای جهانی و توسعه سهم خود از آن جز به این معنا نیست که الگوی تخصیص منابع و تولید صنعتی کشور تابع سیاست تجاری انتخابی بوده و به‌صورت کلیشه‌ای استراتژی توسعه صنعتی را استراتژی تجاری تعیین می‌کند.

به رابطه نزدیک و ارگانیک «توسعه صنعتی پویا» با «توسعه صادرات» توجه

داشته باشیم و این تقدم ترتيب را اختیاری ندانسته و به دلایل بر شمرده ضرورت مرحله کنونی تکامل اقتصاد جهانی بدانیم.

ه) آقای یحیی آل اسحاق، رئیس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران^۱

- فعالیت‌های دو وزارتخانه بازرگانی و صنایع و معادن در یک راستاست، وزارت صنایع در زمینه تولید و وزارت بازرگانی در راستای تأمین نیاز بازار و مصرف‌کننده فعالیت می‌کنند بنابراین فعالیت این دو وزارتخانه بدون یکدیگر ابتر خواهد ماند.

برای اجرای طرح ادغام وزارتخانه‌ها نیاز به یکسری الزامات داریم و تا زمانی‌که این الزامات فراهم نشود نمی‌توانیم به دنبال اجرای این طرح باشیم.

- یکی از ضروریات اجرای طرح ادغام وزارتخانه‌ها ارائه تعریف صحیح از شرح وظایف وزارتخانه‌ها و کاهش حیطه کاری وزارتخانه‌هاست.

ادغام وزارتخانه‌ها با حفظ زیرمجموعه‌ها موجب زیان‌دهی بنگاه‌ها می‌شود اگر بخواهیم طرح ادغام وزارتخانه‌ها با یکدیگر را به شرط حفظ زیرمجموعه‌ها صورت دهیم نه تنها این طرح، طرح مفیدی نخواهد بود، بلکه به بنگاه‌های اقتصادی کشور نیز آسیب می‌رساند.

اگر قرار باشد در طرح ادغام وزارتخانه‌ها تمامی زیرمجموعه‌ها حفظ شود و وزارتخانه صنایع و معادن به همراه کلیه زیرمجموعه‌ها از جمله سازمان گسترش، معادن، شرکت‌های تحت پوشش و سازمان‌های اجرایی با وزارت بازرگانی ادغام شود این طرح به نفع اقتصاد کشور نیست.

۱. نامه مورخ ۱۳۸۸/۴/۲۱ اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران با شماره ۸۸/۶۳۷۹/الف ت.

در حال حاضر وزارت صنایع و معادن ترکیبی از سه وزارتخانه است که اگر قرار باشد این حجم عظیم از زیرمجموعه‌ها و پرسنل با وزارت بازرگانی با حفظ زیرمجموعه‌ها ادغام و فقط ستاد وزارتخانه‌ها یکی شود اجرای طرح ادغام وزارتخانه‌ها مثرتر نخواهد بود. اتخاذ چنین رویه‌ای در ادغام وزارتخانه‌ها منجر به افزایش مشکلات اجرایی خواهد شد، زیرا دیگر ستادهای اجرایی وزارتخانه‌ها قدرت پشتیبانی، هدایت و حمایت لازم را از زیرمجموعه‌ها نخواهد داشت.

اگر قرار باشد در مورد سایر وزارتخانه‌ها نیز ادغام صورت بگیرد در ابتدا باید از شرح وظایف آنان کاسته و واگذار شود تا ادغام وزارتخانه‌ها مثرتر واقع شود.

- طرح ادغام وزارتخانه باید در چارچوب شرح وظایف اصل ۴۴ و برنامه پنج توسعه کشور صورت بگیرد. اگر قرار باشد وزارتخانه‌های ما همچنان بنگاه‌دار باشند، نمی‌توان چنین بنگاه‌های وسیعی را اداره کرد. بنابراین ادغام وزارتخانه‌های بازرگانی و صنایع و معادن مشروط به واگذاری سازمان‌های زیرپوشش این دو مجموعه در قالب اصل چهل و چهارم و برنامه پنج توسعه نتیجه‌بخش خواهد بود.

- اگر بپذیریم که وزارتخانه‌ها بنگاه‌دار اقتصادی نیستند، بنابراین براساس اصل چهل و چهارم باید واحدها و سازمان‌های زیرمجموعه آنها واگذار شود. زیرا کوچک‌سازی دولت موجب بهبود شاخص‌هایی همچون هزینه‌ها و افزایش بهره‌وری و به‌کارگیری نیروهای کیفی می‌شود، اگر قرار باشد سازمان‌های زیرمجموعه این وزارتخانه‌ها وابسته و پیوسته باشند و همچنان مشغول فعالیت و فقط ستاد مرکزی به صورت واحد اداره شود اتفاق خاصی در حوزه صنایع و بازرگانی رخ نداده است. در زمان حاضر هر کدام از این دو وزارتخانه سازمان‌های تابعه دارند که باید نسبت

به تعیین تکلیف آنها اقدام کرد.

با ادغام مناسب دیگر شاهد برخی تقابل‌ها از جمله اینکه هر آنچه در حوزه توزیع است ضد تولید و غیراقتصادی است نخواهیم بود.

اگر ادغام بدون الزامات آن یعنی کوچک کردن رشته فعالیت‌ها صورت گیرد، خسارت‌های ناشی از آن بسیار زیاد خواهد بود. ولی در صورت اجرای درست ادغام دولت قادر خواهد بود وظایف خود را در حوزه نظارت، کنترل، پشتیبانی و اطلاع‌رسانی و بهبود وظایف براساس برنامه پنجم توسعه به‌درستی انجام دهد.

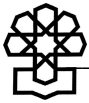
(و) مؤسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد^۱

ادغام دو وزارتخانه صنایع و بازرگانی در صورتی موفقیت‌آمیز است که جزئیات مأموریت‌ها، وظایف و اختیارات وزارتخانه جدید به‌درستی تعریف شود. بدیهی است میزان تعهد در اجرای وظایف تعریف شده به‌وسیله وزارتخانه جدید شرط دیگر ادغام موفقیت‌آمیز دو وزارتخانه است. با توجه به این مباحث پیشنهاد می‌شود:

۱. برنامه‌ای جامع در زمینه تدوین اهداف وزارتخانه مورد بررسی و کارشناسی قرار گیرد و قابلیت اجرای این وظایف بررسی شود. در این زمینه نظریات کارشناسان دو وزارتخانه می‌تواند مفید باشد.

۲. اینکه در ادغام این دو وزارتخانه منافع تولیدی از اولویت بالاتری نسبت به منافع تجاری برخوردار باشند، به منافع کشور بستگی دارد و در شرایط مختلف باید

۱. ملاحظاتی درباره ادغام وزارت بازرگانی و صنایع و معادن، مؤسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد، چشم‌انداز روز،

بررسی کرد که کدام یک سریع‌تر کشور را به اهداف تعیین شده خواهد رساند.

۳. تنظیم بازار داخلی به‌عهده وزارت بازرگانی است، پیشنهاد می‌شود برای حل مشکل این بخش از وزارت بازرگانی و ایجاد امکان ادغام دو وزارتخانه، مسئولیت تنظیم بازار داخلی به اتحادیه‌ها و تشکل‌ها واگذار شود و در عوض، مسئولیت نظارت برعهده دولت باشد.

۴. وزارتخانه جدید تا آنجا که ممکن است در جهت حمایت از تولیدات داخلی مانع از ورود بی‌رویه کالاهای مشابه شود، البته این موضوع آن دسته از کالاهایی را که حمایت از آنها ضربه مهلکی به اقتصاد کشور وارد کرده است، دربرنمی‌گیرد، بلکه شامل کالاهایی است که تولید داخلی آن مقرون به‌صرفه است و در پیشبرد اهداف اقتصادی کشور مفید هستند.

۵. در راستای پیروی از سیاست‌های اصل چهل و چهارم قانون اساسی، یکی از اقدامات قابل اجرا این است که **وظیفه نظارت برعهده وزارتخانه جدید باشد و بخش‌های اجرایی به بخش خصوصی واگذار شود.** در این صورت می‌توان در جهت کاهش حجم و وظایف دولت و افزایش کارایی گامی مثبت برداشت.

۶. نکته دیگر، تعداد و نوع نیروی کار وزارتخانه است، نیروی کاری که فاقد مهارت و تخصص لازم در زمینه وظایف و مأموریت‌های وزارتخانه جدید باشد، نمی‌تواند چندان مفید باشد. علاوه بر این، اگر تمامی نیروی کار شاغل، در وزارتخانه جدید جای داده شوند، بیکاری پنهان ایجاد شده باعث بالا رفتن هزینه‌های تمام شده می‌شود.

۷. بدین ترتیب، علاوه بر اینکه کاهش تعداد می‌تواند مفید واقع شود، توجه به

اندازه آنها نیز مهم است. اندازه وزارتخانه باید کوچک باشد تا بتوان آن را به آسانی اداره کرد. به عبارت دیگر، در صورتی که تمامی تشکیلات دو وزارتخانه حفظ شود، ادغام به نفع اقتصاد کشور نخواهد بود.

جمع بندی

هرچند در بررسی اولیه به نظر می‌رسد اکثر نظرات ارسالی از ادغام وزارت بازرگانی و صنایع و معادن مثبت ارزیابی می‌شود، ولی «نکاتی در این دیدگاه‌ها به شرح زیر قابل تأمل است»:

۱. ملاحظات متعددی به عنوان شرایط و پیش‌نیازهای ادغام مطرح شده است.
۲. لزوم مطالعات همه‌جانبه و جلوگیری از تصمیمات شتابزده گوشزد شده است.
۳. در مواردی که دیدگاه مثبتی از ادغام طرح شده و دلایلی همچون صرفه‌جویی برای دولت ذکر شده، هیچ ارزیابی از نحوه صرفه‌جویی و مستندات آن ارائه نشده است.
۴. در گزارش قبلی مرکز پژوهش‌ها نکاتی عنوان شده بود که ملاحظه می‌شود در این اظهارنظرها نیز همان موارد به عنوان نکات مبهم برای برآورد آثار مثبت و منفی ادغام بیان شده است.
۵. مخالفین پیشنهاد نیز دلایل قابل توجهی ذکر کرده‌اند.
۶. بنابراین انجام مطالعات پشتیبان برای ارزیابی فنی، اقتصادی، سیاسی و... پیشنهاد ادغام امری ضروری است. بدون انجام این مطالعات، اقدام به ادغام این دو

وزارتخانه تنها می‌تواند آزمونی باشد که اگر با خطا مواجه شود، مجدداً به شکل سابق و یا هر شکل دیگر تغییر می‌یابد.

۷. بررسی صرف پیشنهاد ادغام دو وزارتخانه بدون ارائه طرح توجیهی که بیان‌کننده ابعاد وظایف وزارتخانه جدید و چگونگی تقسیم کار وظایف در ساختار جدید باشد، بیانگر مزایا و معایب نبوده و قبل از بررسی پیشنهاد ادغام باید طرح جامع ادغام برای تعیین نحوه ادغام ارائه شود تا بتوان جوانب آن را بررسی و در مورد آن اظهار نظر قطعی مطرح کرد.

منابع و مأخذ

۱. گزارش بررسی پیشنهاد ادغام وزارتخانه‌های بازرگانی و صنایع و معادن ۱. گزارش مقدماتی: بررسی دلایل موافقان و مخالفان، دفتر مطالعات اقتصادی و برنامه و بودجه مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی با شماره مسلسل ۹۵۹۶ در فروردین ۱۳۸۸.
۲. ملاحظاتی درباره ادغام وزارت بازرگانی و صنایع و معادن، مؤسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد، چشم‌انداز روز، شماره ۱۵، ۱۰ مرداد ۱۳۸۸.
۳. نامه فوری مورخ ۱۳۸۷/۸/۱۴ مرکز پژوهش‌ها با شماره ۸۲/۱۴/۶/۷۶۰۱ خطاب به معاون هماهنگی و امور مجلس وزارت بازرگانی و مدیرکل امور مجلس وزارت صنایع.
۴. نامه مورخ ۱۳۸۸/۴/۱۰ اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران، با شماره ۱۰/۳/۲۲/۴۵۲.
۵. نامه مورخ ۱۳۸۸/۳/۱۶ آقای محمود دودانگه عضو کمیسیون بازرگانی اتاق بازرگانی صنایع و معادن تهران با شماره ۸۸۱۳۳۰ به اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران.
۶. نامه مورخ ۱۳۸۸/۳/۱۸ انجمن صنفی کارفرمایان صنایع فروآلیاژ، با شماره ۸۸/۲۵.
۷. نامه مورخ ۱۳۸۸/۳/۱۸ شرکت صنایع چینی زرین ایران (سهامی خاص) با شماره ۲۱۹۱ به اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران.

۸. نامه مورخ ۱۳۸۸/۲/۲۰ سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران، با شماره ۴۵۹۴.
۹. نامه مورخ ۱۳۸۸/۲/۲۵ اتحادیه صادرکنندگان فرش ایران با شماره ۱۴۶ به اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران.
۱۰. نامه مورخ ۱۳۸۸/۳/۳ خانه معدن ایران، با شماره ۲۰۴۶-۸۸.
۱۱. نامه مورخ ۱۳۸۸/۲/۳۰ علیرضا طهماسبی، وزیر سابق وزارت صنایع و معادن، با شماره ۲۴۷۳.
۱۲. نامه مورخ ۱۳۸۸/۱/۳۱ مرکز پژوهش‌ها با شماره ۸۲/۱۴/۶/۸۴۲ خطاب به سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران، رئیس سابق ایران خودرو، اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران، سازمان توسعه تجارت ایران، اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، خانه معدن ایران، سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران، مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام، خانه صنعت و معدن ایران و بیش از ۱۰ نفر از اساتید اقتصاد و وزیرای پیشین وزارتخانه‌های بازرگانی و صنایع و معادن.
۱۳. نامه مورخ ۱۳۸۸/۴/۳۱ اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران با شماره ۸۸/۶۳۷۹/الف ت.

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۹۸۱۲

عنوان گزارش: ارزیابی برخی اشخاص درخصوص ادغام وزارتخانه‌های بازرگانی و صنایع و معادن

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه بازرگانی)

تهیه و تدوین: سعید غلامی باغی

ناظر علمی: فتح‌ا... تاری

متقاضی: معاونت پژوهشی

سرپرستار: حسین صدری‌نیا

واژه‌های کلیدی:

۱. ادغام

۲. وزارت بازرگانی

۳. وزارت صنایع و معادن

۴. تجارت

تاریخ انتشار: ۱۳۸۸/۵/۲۸